

Védőbeszéd Georg Kühlewind és az antropozófia tudományossága mellett

Tisztelt Szerkesztőség!

Eredetileg a Szabad Gondolat-ban megjelent Herwig Duschek és Frank Linde írásokhoz akartam hozzászólni. De már a cikkekhez írt szerkesztői előszón fennakadtam, melynek egyetlen mondata is elég ahhoz, hogy mélységes szomorúsággal töltsön el, és arra a reménytelennek tűnő vállalkozásra sarkalljon, hogy józan érvekkel fejtsem ki, mennyire képtelenek az Önök és az Önök által ki tudja miért lefordított írások állításai Georg Kühlewindről. Önök ezt írják szerkesztői előszavukban – hogy miért van egyáltalán szükség egy ilyen hangulatkeltő előszóra, az már önmagában rejtély –: „*Kühlewind inkább spekulatív mint tudományosnak tekinthető írása számos olyan kijelentést tartalmaz, amit hazai körökben is sokan képtelenségnek tartanak, és úgy gondolják, hogy ezek a nevelői munkát – pedagógusét, szülőket egyaránt – megzavarják.*”

Rudolf Steiner számos írásában kifejti, hogy a szellemtudományos kutatásnak meg kell felelnie a szigorú tudományosság követelményének, „annak ellenére, hogy minden egyes ember szívéhez és lelkéhez beszél”¹. A filozófiáról, kozmológiáról és vallásról szóló egyik előadásában pl. ezt mondja: „Itt [a Goetheanumban] az érzékfölötti világ megismerésének olyan tudományos módszerét kell kidolgoznunk, amely olyan szigorú, olyan pontos, olyan tudományos, ahogy azt ma a természettudományos kutatás módszerei megkövetelik.”² Mit jelent ez a követelmény? A tudományosság legfontosabb kritériuma a modern tudományban, hogy a tudós nem vélekedéseket közöl, hanem ellenőrizhető állításokat. Ezért minden tudóstól elvárjuk, hogy tudományos felismerései mellett közölje a hozzájuk vezető utat – a módszert –, ezzel lehetővé téve, hogy olvasói vagy hallgatói ugyanazt a megismerési utat bejárhassák. Egy matematikustól elvárjuk, hogy tételeit bizonyítsa be, egy fizikustól, hogy a kísérleti környezetet pontosan ismertesse. Ha egy másik tudós ugyanezt az utat bejárva ugyanarra a felismerésre jut, ez fokozza a felismerés értékét, ha viszont más eredményre jut, akkor tudományos vitában törekedhetnek az előrehaladásra. Az a tudós viszont, aki ezt a fáradtságot nem vállalja, aki nem járja be a megadott utat, nincs abban a helyzetben, hogy kollégája munkájához hozzászóljon – ezért jobban teszi, ha hallgat. Teljesen elképzelhetetlen – legalábbis közneveltség nélkül –, hogy egy tudományos kongresszuson egy matematikus olyan tételek igazságát kezdje vitatni, amelyeknek a bizonyítását nem tanulmányozta és nem értette meg. Aki tehát például a reinkarnációról szóló passzusokat hiányolja Kühlewind könyvéből, mint Frank Linde teszi az Önök lapjában, az kérdezze meg magát, vajon hány inkarnációig tud – tudományosan követhető módon – visszamenni előző életeiben? Egy, kettő, három? Vagy sehány? Mert ebben az esetben jobb lenne hallgatni. Már csak azért is, mert különben észrevenné, hogy a könyvben nagyon is szó van a reinkarnációról – csak éppen nem az általa megszokott szóhasználattal. Milyen matematikus az, aki nem ismeri fel egy bizonyítás helyességét, csak azért, mert mondjuk egy változó nevét megváltoztatták?

Rudolf Steiner nagyon komolyan vette a tudományosság követelményét, és pontosan megadta a szellemi kutatáshoz szükséges módszertant – amit általában szellemi iskolázásnak nevezünk. Ezzel a merőben új és áldásos lépéssel megteremtette a széleskörű spirituális kutatás alapfeltételeit. Az egyetlen bökkenő, hogy ezt a módszertant fölöttébb nehéz követni, mert a modern ember figyelme súlyosan beteg. A betegség neve röviden: önzőség. A szellemi iskolázás útja a figyelem meggyógyításával és az önzetlenség kibontakoztatásával kezdődik. Amíg nem vagyunk képesek arra a nagyfokú koncentrációra, amit Steiner a legtöbbször meditációnak nevez,

¹ R. Steiner: Die Verantwortung des Menschen für die Weltenentwicklung, 8.2.1921, GA 203.

² R. Steiner: Die Philosophie, Kosmologie und Religion in der Anthroposophie, 6.9.1922, GA 215.

és amit tömören „szavak nélküli gondolkodás”³-ként jellemez, addig szellemi kutatásról szó sem lehet. Aki hozzá akar szólni a szellemi kutatás kérdéseihez, annak mindennapi meditatív gyakorlattal kell rendelkeznie, ellenkező esetben nem képes arra, hogy a szellemi kutató közléseinek útját bejárja, és ezért a közléseket az esetek legnagyobb részében súlyosan félre fogja érteni. Hogy ezért nem sújtja köznevetség, az csak azért van, mert elenyésző azoknak az antropozófusoknak a száma, akik járják az iskolázás nehéz útját. Ezen kevesek közé tartozik, és ezek között is talán a legkiválóbb Georg Kühlewind, akinek „Sternkinder” c. könyvét olyan nemes egyszerűséggel „inkább spekulatívnek mint tudományosnak” nevezi a tisztelt szerkesztőség. Vajon milyen alapon? Vették maguknak a fáradságot, és megkísérelték Kühlewind állításait követni a meditációban? Kühlewind ebben a könyvében is – mint összes eddigi mintegy 20 könyvében, amelyekben merőben új impulzusokat adott többek között a megismerés elméletének és gyakorlatának, a pszichológiának, a pedagógiának, a nyelvésztnek és a krisztológiának – nagyon is megfelel a tudományosság követelményeinek. Könyvének első része a kisgyerek fenomenológiájával foglalkozik, a második részben pedig részletesen ismerteti azokat a gyakorlatokat, amelyek a kisgyerekekben lejátszódó jelenségek mélyebb megismeréséhez vezetnek. A könyv függelékében pedig általános meditációs gyakorlatokat közöl. Tisztelettel kérdezem a szerkesztőséget: elvégezték ezeket a gyakorlatokat? A kérdés persze költői, mert ha elvégezték volna, az érződne minden szavukon. Akkor nem bonyolódna dialektikus vitákba, hanem ha valamit nem értenek, vagy nem értenek egyet vele, akkor saját meditatív tapasztalataikra hivatkoznának. Ha lennének ilyenek. Ha pedig nincsenek – akkor bizony illőbb lenne hallgatni. Ha pl. Frank Linde komolyan venné a szellemi iskolázás útját, akkor tartózkodna olyan valótlanosságok állításától, mint „Kühlewind véleménye szerint az ő iskolázásának kellene a pedagógusképzés egyik fő tantárgyát képeznie [Sternkinder, 77. oldal]” (idézet az önök lapjából), holott a fent nevezett helyen ez áll: „Mert a pedagógia, amely egyre inkább gyógypedagógiaként kénytelen működni, akkor lehet hatásos, ha a pedagógus megtanulja figyelmét a szellemi tapasztalások átéléséhez szükséges mértékig fokozni. Csak ezzel válhatna a gyermeki individualitás méltó partnerévé: azzal, hogy képessé teszi magát intuitív felismerésekre „itt és most”, szeretetre, odaadásra, vagyis korlátlanul felfokozott figyelemre, a megismerő képességgé változtatott érzésben és akaratban is. A tudati iskolázásnak, a figyelem iskolázásának a pedagógiai képzés egyik fő tárgyának kellene lennie.” De mennyire!

A fent idézett szerkesztőségi mondat úgy végződik, hogy Kühlewind „megzavarja” a nevelői munkát. Ez bizony igaz. Kühlewind megzavarja az embereket, ahogy Steiner is megzavarta, Szókratész is, Jézus Krisztus is. Persze, hogy zavaró, ha valaki kimondja azt, hogy így ahogy vagyunk, szétszórt, kényszeresen önmagunkra irányuló figyelmünkkel nem vagyunk alkalmasak nevelői munkára és még kevésbé nevelők képzésére, és ezért tennünk kellene valamit, és nem is keveset. Persze, hogy felhördül bennünk a kozmikus lustaság tiltakozása: „Talán másoknak igen, de nekem aztán erre nincs szükségem!” Bennem is megszólalt ez a hang mintegy huszonöt évvel ezelőtt, amikor először néztem bele a Kühlewind által feltartott tiszta tükörbe. Aztán adtam a szellemi gyakorlásnak egy esélyt, és megpróbáltam. Azóta Kühlewind tiszta és szigorú szavát nem zavarásnak élem át, hanem áldásnak és ajándéknak. Kimondhatatlanul boldog lennék, ha mernék ezt megérteni.

Tisztelettel

Böszörményi László

³ R. Steiner: Wie erlangt man Erkenntnisse der höheren Welten, GA 10.